

MENTORSTVO OTROŠKEMU PARLAMENTU / Maja Gorenc Šulc, univerzitetna diplomirana sociologinja, magistra ekonomskih in poslovnih ved / Osnovna šola Podbočje

OTROŠKI PARLAMENT

Otroški parlamenti so program vzgoje otrok in mladostnikov za demokracijo. Kot oblike demokratičnega dialoga se izvajajo v vseh šolah po Republiki Sloveniji, nadgradijo se s parlamenti na občinski in regionalni ravni in se zaključijo na nacionalnem otroškem parlamentu. Projekt se izvaja že od leta 1990 in pomeni eno od izvornih oblik spodbujanja otrok k izražanju lastnih mnenj o vprašanih, ki jih po demokratičnem postopku izberejo sami. V programu sodelujejo ob podpori mentorjev in prostovoljcev učenci in dijaki iz večine slovenskih šol (vir 1).

Otroški parlament je javna tribuna otrok na temo, ki jo izberejo osnovnošolci na državnem otroškem parlamentu (običajno v mesecu aprilu). Pomeni tudi obliko sodelovanja otrok v družbenem dogajanju. Čeprav Konvencija otrokom daje možnost za podajanje mnenj, otroci še vedno pogosto čutijo, da jih odrasli ne poslušajo ali pa jih ne jemljejo resno. V sodobni družbi imajo otroci še vedno šibak položaj, nizek status in vse prevečkrat nobene vpliva na odločitve o njihovem življenju znotraj družine, šole, širše skupnosti in politike.

Pravica do sodelovanja pri odločitvah, ki vplivajo na posameznikovo življenje, je ena izmed temeljnih človekovih in s tem tudi otrokovih pravic. Zagotovljena je v 12. členu Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah, ki jo je sprejela večina držav sveta. Skupaj z zaščito otrok in zadovoljitvijo njihovih osnovnih potreb, je participacija eno izmed treh načel, na katerih temelji Konvencija. 12. člen pravi: »... države pogodbenice jamčijo otroku, ki je sposoben izoblikovati lastna mnenja, pravico do svobodnega izražanja letih v vseh zadevah v zvezi z njim, o tehtnosti izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo.«

Program se kot oblika demokratičnega dialoga med osnovnošolci izvaja v večini osnovnih šol po Sloveniji in poteka na več ravneh, in sicer na razredni, šolski, občinski, medobčinski, regionalni in nacionalni.

Na vseh ravneh poteka program na podoben način. Otroci v razredu s pomočjo učiteljev in mentorjev otroških parlamentov izrazijo, o čem se želijo pogovarjati in razpravljati glede na temo, ki so jo določili na predhodnem nacionalnem otroškem parlamentu. Izvolijo predstavnike razredov, ki na ravni šole nadaljujejo z razpravljanji in pogovori. Predstavniki različnih šol in zavodov (po navadi so to predsedniki šolskih skupnosti) se s pomočjo koordinatorjev društev in zvez prijateljev mladine zberejo na občinskih oz. medobčinskih ravneh z namenom, da strnejo in izrazijo svoja mnenja in stališča, o katerih so predhodno razpravljali na šolah. Medsebojno izmenjajo izkušnje, ugotovitve ter oblikujejo predloge za otroške parlamente na regionalni ravni. Na regionalni ravni je potek podoben. Na nacionalni ravni pa je otroški parlament organiziran v veliki dvorani Državnega zbora RS, kjer se zberejo predstavniki otrok z vse Slovenije. Mladi parlamentarci in parlamentarke predstavijo ugotovitve, mnenja in sklepe šolskih in občinskih otroških parlamentov in v zvezi s tem sprejmejo zaključke in ključna sporočila, ki jih naslovijo na predstavnike vlade, ministrstev in drugih institucij oz. na tiste institucije in organe (vladne in nevladne), za katere menijo, da bi lahko pripomogli k uresničevanju njihovih zaključkov. Ob koncu otroci izberejo tudi temo naslednjega otroškega parlamenta (Vir 2).

V otroškem parlamentu sodelujejo osnovnošolci, ki so jim v šolah v pomoč ravnatelj, mentorji, učitelji, svetovalni delavci ... Izven šole pa sodelavci Zveze prijateljev mladine Slovenije. Osnovnošolci zaključujejo

svoje razprave na državnem otroškem parlamentu. Organizator nacionalnega programa otroškega parlamenta je Zveza prijateljev mladine Slovenije.

MENTORSTVO OTROŠKEGA PARLAMENTA

Delo mentorja otroškega parlamenta je zelo kompleksno. Posluhuje se delavnic, plakatov, objav v šolskem časopisu, na šolskem radiu, intervjujev, anket, vprašalnika, študij literature za učence in učitelje, skrinjic, bralnih kotičkov v šolski knjižnici, okrogle mize, zloženke, akcije zbiranja izdelkov, bralnih delavnic, oglasne deske, likovnega ustvarjanja, lutkovne predstave, igre vlog, filma, stripa, zbiranja fotografškega materiala, člankov in drugih objav v medijih, debat, predavanj raznih strokovnjakov, osebnih zgodb, dneva odprtih vrat, medpredmetnega povezovanja, projektne dneva, izkustvenih ali kreativnih delavnic idr.

Dobro mora poznati (Strehar 2011):

- Temo otroškega parlamenta. To so nacionalne teme in teme, ki jih predlagajo učenci. Največkrat so povezane z aktualnimi pojavi v družbi, s pravili skupnega bivanja in težavami odraščanja. Mentor se mora najprej sam dobro teoretično podkovati o določeni temi. Izhodišča obravnav tem so dogodki o šoli, aktualen film, pesem, obiski institucij (političnih, družbenih), gostje, aktualni dogodki v družbi, v kraju, raziskave na šoli, na oddelkih, izkušnje učencev ...
- Metode, načini obravnave tem. Mentor v OP uporablja različne metode dela, manj je frontalnega učenja, veliko več je izkustvenega. Pogoste metode dela in pristopi so: raziskovalno delo, razprava, okrogla miza, debata, sodelovalno učenje, vodenje, organiziranje. Učenci naj bi pred naštetimi dejavnostmi pridobili teoretično znanje, kako opravimo raziskavo, kako razpravljamo, kako vodimo okroglo mizo,

moderiramo, sodelujemo v skupini, vodimo sestanek, napišemo zapi-
snik, organiziramo dejavnost ...

Kako usposablјati in opremiti učen-
ce z znanjem in veščinami za predst-
vniško funkcijo, na primer:

- Za javno nastopanje. Predstavniki učencev javno nastopajo na sestankih razrednih ur, na okroglih mizah, ko predstavljajo sebe in svoj program, ko vodijo delavnico na oddelku ali skupščini. Pred nastopanjem se je potrebno z učenci pogovoriti in praktično izpelјati njihov nastop ter evalvacijo nastopa.
- S komunikacijskimi spretnostmi. Poslušanje, argumentiranje, razpravljanje, diskutiranje. Predstavniki učencev se na oddelčnih sestankih, na zasedanjih OP, na sestankih SUŠ učijo poslušati, argumentirati svoje stališče ter tako razpravljati o temah.
- S spretnostmi kritičnega in argumentiranega razmišljanja ter slikanja pozitivnih rešitev. Učence je potrebno spodbujati h kritičnemu in argumentiranemu razmišljanju, toda ne h kritiziranju. Njihovo razmišljanje naj vodi v rešitev problema.
- S spretnostmi sodelovanja, timskega dela. Učenci marsikatero dejavnost izpelјejo v timu, na primer vodijo razredno uro, delavnico, pripravijo power point predstavitev, igro vlog, delovne liste ... Po izpelјani dejavnosti z učenci izvedemo evalvacijo in refleksijo, kako so se počutili, kaj so kot posamezniki in drugi prispevali k skupini, kaj bi spremenili, na kaj so ponosni ...

- S spretnostmi preprečevanja in reševanja konfliktov, posredovanja.
- Učenci se spoznajo z osnovami mediacije in jih znajo uporabljati v vsakdanjem življenju.
- Priprava na sestanek, zasedanje.
- Učence naj mentorji še pred sestankom in zasedanjem učijo o namenu sestanka, načinu vodenja, sestavi vabila, dnevnega reda ...
- Spretnosti demokratičnega vodenja.
- Učenci naj se spoznajo s posameznimi elementi, kot so: dnevni red, sklepi, dogovori, usmerjanje, razprave, časovne omejitve govorcev, vpljudni in sovražni govor, bonton, spoštovanje drugačnosti, pravica do drugačnega mnenja ...
- Spretnosti pogajanja. Učence spodbujamo k predlaganju sprememb, izboljšav in jih opogumljamo, opolnomočimo k temu, da naj poskušajo doseči soglasje, sporazum prek predloga med sabo ali z učitelji.
- Načrtovanje. Učenci se ob podpori mentorja učijo načrtovati letni delovni načrt za otroški parlament. Posamezne akcije in dejavnosti načrtujejo že na začetku šolskega leta ter določijo nosilce dejavnosti in časovne termine. Letni program dela jih zavezuje k realizaciji načrtovanega. Seveda pa vsako posamezno dejavnost načrtujejo tik pred izvedbo.
- Organiziranje. Skupina učencev s skupnim ciljem izpelje dejavnost.

Teoretična znanja in delovanje predstavnikov učencev

Črpamo jih lahko iz teorije o debatanju, kjer se naučijo govornega nastopanja, postavljanja tez, argumentiranja, diskutiranja, poslušanja; pravil sodelovanja v skupini; obiska institucij, prireditev in aktivnega sodelovanja na njih (državni zbor, okrogla miza, miza o problemih mladih ...).

Metode in modeli za razvijanje moralnega učenja

Temelji moralnega učenja – razvoja so v socialnem učenju po Banduri (posnemanje drugih), razvijanje moralnega presojanja v skladu z razvojno stopnjo mišljenja (Piaget, Kohlberg)

in na celostni izkušnji (humanistična psihologija), Marentič Požarnik (2000, 17–21) naniza primere metod in modelov, primernih za razvijanje moralnega učenja:

- Razjasnjevanje vrednot, čustev, stališč do vprašanj (spoznavno področje), npr. zdravja, prijateljstva, uspeha, okolja ... pri čemer se mentor ne opredeli. Učenci nadaljujejo povedi Pripravljen bi bil umreti za ...; Pripravljen bi se bil stepsti za ...; Le prijatelju bi zaupal, da ... Da pa ne pride do vrednotne nevtralnosti, mora slediti poglobljena razprava.
- Analiza vrednot (oblika reševanja problemov). Logično mišljenje in odločanje o tem, katera akcija bi bila v dani moralno problematični situaciji najbolj primerna, poteka v naslednjih fazah:
 - a) učenci ugotovijo, za kateri problem gre;
 - b) predlagajo različne možne rešitve;
 - c) postavijo hipoteze, kakšne bi bile posledice takšne rešitve;
 - č) se odločijo za eno od možnosti;
 - d) utemeljijo svojo odločitev.

V pogojih zaupnega in sproščenega ozračja učitelj vodi razpravo. Ni ene najboljše rešitve, učenci se srečajo z negotovostjo in vrednostno presojo:

- Razpravljajo o moralnih dilemah. Učencem predočimo moralno dilemo, ki sproži kognitivni konflikt, učenci navajajo argumente za svojo predlagano rešitev. Osnova je Kohlbergov stopenjski model moralnega

razvoja, namen pa je izboljšati moralno sklepanje in presojanje.

- Pogovor o nasprotujočih si stališčih. Gre za analizo problema z več perspektiv, kjer se učenci zživijo v kožo drugih. Najprej predelajo ustrezno literaturo, v skupini se opredelijo o bolj ali manj sprejemljivih stališčih in jih razvrstijo od najbolj do najmanj sprejemljive.
- Variante razprav: možganske nevihte, debate za ali proti.
- Igre vlog, simulacije najbolj resničnih problemov v šoli.
- Socialne igre in vaje v socialnih spretnostih, posebne oblike moralnega presojanja in prosocialnega vedenja, na primer kako urejevati spore, kako pomagati socialno izključenim, kako prositi in ponuditi pomoč ...
- Metode sproščanja, vizualizacije, kar pospešuje notranjo umirjenost in samozavedanje.
- Izkustveno-doživljajsko zasnovan pristop, na primer socialne izkušnje, kot je srečanje s pripadniki drugačnih. Izkušnja je prvotno vezana na celostno doživljanje in šele kasneje na analitično razlago.
- Akcijski pristop – uvajanje v vrednotno pomembne akcije, ki so humanitarne akcije, prostovoljstvo.

Vse opisane metode spodbujajo razvoj veččin aktivnega delovanja v skupnosti, razvoj kritičnega mišljenja, moralnega presojanja, oblikovanja moralnih vrednot in odgovornosti.

ZAKLJUČEK

Otroški parlament je nastal na pobudo učencev, da bi lahko javno spregovorili, predstavili svoja mnenja, ideje, dileme o vprašanih, ki so pomembna v obdobju odraščanja v okolju, kjer živijo, se šolajo ali preživljajo prosti čas. Ob tem pričakujejo pozornost tako šolskih kot lokalnih oblasti ter vladnih in nevladnih organizacij, ki morajo prisluhniti pobudam mladih. Cilji otroških parlamentov so predvsem: uresničevanje Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah; vzgoja in izobraževanje mladih za aktivno in demokratično državljanstvo ter multikulturalnost; nudenje možnosti mladim za aktivno obliko participacije v družbi; »okrepitev glasu« otrok; razvijanje komunikacijskih spretnosti; razvijanje sodelovalne kulture; razvijanje sposobnosti za odločanje in sprejemanje odgovornosti; usmerjanje učencev v samostojno sporočanje, vrednotenje, iskanje in povezovanje informacij; spodbujanje učenja, ki vodi do razvoja samostojnega, kritičnega in ustvarjalnega mišljenja; razvijanje odgovornega odnosa učencev do soljudi, do naravnega in družbenega okolja. Za mlade je dobrodošel, ker gradi na

vrednotah spoštovanja, sprejemanja, dogovarjanja, poslušanja, podpiranja, zaupanja in spodbujanja. Kajti ni dovolj samo imeti mnenja o določeni temi, pomembno je tudi delovati v pravi smeri.

Pri izvajanju programa otroških parlamentov otroke/učence spodbujamo k izražanju lastnih mnenj o aktualnih vprašanih, s katerimi se vsakodnevno srečujejo in se učijo razpravljati strpno, upoštevajoč mnenja vseh udeležencev. Predstavlja možnost za integracijo znanj in vedenj, ki so jih otroci pridobili; je oblika in metoda izkustvenega učenja. Gre za razvijanje komunikacijskih spretnosti, socialnih veščin in zmožnosti za razreševanje konfliktov, zmanjševanje agresivnih oblik reševanja problemov.

Po mnogih letih mentorstva otroškega parlamenta priporočam vam, mentorjem, da se vam ni treba tako truditi, otroci se bodo naučili več, če bodo do spoznanj prišli sami.

Literatura

E-priročnik za mentorje in koordinatorje otroških parlamentov (2012).

Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.

Metodični priročnik za mentorje otroškega parlamenta, ki je nastal v okviru regijskih izobraževanj za mentorje otroških parlamentov v letu 2009. Ljubljana: ZPMS.

Otroški parlament. Dostopno na <http://www.zpms.si/programi/otroski-parlament/> 21. 10. 2015.

Sciarra D. T. (2004) *School Counseling – Foundations and Contemporary Issues.* Belmont, USA: Brooks/Cole-Thomson Learning.

Strehar K. (2011) *Skupnost učencev šole in šolski parlament med idejo in prakso.* Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Šepetavc K. (2008) *Vplivnost šolskega svetovanja na šolsko in poklicno odločitev učencev.* Ljubljana: Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Viri

Vir 1: <http://www.zpms.si/programi-in-projekti/otroski-parlament/>

Vir 2: <http://www.zpms.si/programi-in-projekti/otroski-parlament/>